

jag gjorde detta steg, det skedde i förhoppning att efter några år kunna återvända till fäderneslandet der jag för tillfället icke fann någon verkningskrets, lämplig för min vetenskapliga förkofran. Då ansöknin-
gen i Lund skedde, skulle sådant utan tvifvel stått mig öppet. Men
ansökningen fullföljdes icke, emedan jag erfor, att dåmera annan man
var till den ansökta professionen förut bestämd. Då åter ledigheten i
Upsala inträffade, underrättades jag på förfrågan, att ett återvändande
till fäderneslandet troligen skulle mig förvägras. Ansökningen blef
dock af en välvillig vän inlemnad mig oåtspord, men fullföljdes af
anfördt skäl icke.

10

Saken är visst alltför obetydlig, att offentligen omnämnas. Förhål-
landet, på sin tid väl känt, har dock, nu i minnet uppfriskadt, äfven i
en Svensk brochyr blifvit åberopadt och på vissa håll spridit en
förförståelse, hvilken jag icke finner skäl i att underhålla. Jag anser icke
heller någons pligt vara, att icke freda sitt minne emot offentligen
gjorda tillvitelser af detta slag.

Läsaren kan denna artikel synas alltför lång. Vi försäkra, att den
likväl berör blott en ringa del af de mångfaldiga protesterna m. m. mot
detta blad. Af dessa kända äfven vi ett antal endast genom ryktet.
Hvad vi sett, kunde ännu lemna många med de anförda jemngoda
profstycken på det sedvanliga sättet att läsa och anmärka och anfalla.
Deri ingår dock så mycket lättsinne, inskränkthet och arghet, att man
helst lemna massan ovidrörd.

20

J. V. S.

48 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 8, augusti 1858

SUOMI. TIDSKRIFT I FOSTERLÄNDSKA ÄMNEN 1857. HELSINGFORS 1858.

30

Denna årgång har i bredd med de föregående det utmärkande, att för
det mesta upptagas af uppsatser och skildringar på Finska språket. Det
är också i sin ordning, att så sker, att fosterländska ämnen behandlas
på fosterlandets språk, och att en Tidskrift, som utkommer i Finska
Litteratursällskapet, häri föregår med exempel.

Bland de Finska uppsatserna äro: *Aug. Ahlqvistin kolmas och neljäs
matkakertomus*. Vi hafva att hos läsaren ursäkta vår försummelse, att
icke tidigare hafva förskaffat oss del af denne framtidsfulla landsmans
fjerde reseberättelse, som anlände redan i April. Vi skola längre ned
meddela denna hans senaste berättelse, såsom förut i utdrag, för att
icke betaga hugade läsare nöjet att inhemta utförligare underrättelser
ur originalet.

40

Vidare innehåller detta band *Vähæn suomalaisista sukunimistä*,
såsom den egendomliga vokalortografien ger tillkänna af W. Kilpinen;
Kauppaakari ja maakaari Elias Lönnrotilta; *Suomalaisia kielioppisanoja*
af dens.; *Venäläisiä sanoja suomen kielessä* af Ahlqvist; *Todistuskappa-*
leita Nuija-sodan historiaan af Y. Koskinen; *Pohjan maan asuttamisesta*
af dens. och *Vältväpeli Rothin urotyöt* af A. Blomstedt.

Med erkännande af det stora värde E. Lönnrot's påbörjade nya
öfversättning af 1734 års Lag måste ega icke blott i litterärt utan i
socialt hänseende, böra vi såsom synnerligen förtjenstfull och intressant
utmärka Herr Forsmans (Y. Koskinen's) undersökning rörande Öster-
bottens befolkande. Förf. anser den sjelf såsom ämnet icke uttömmande,
utan såsom utgörande en väckelse och ledtråd till ytterligare forskning.

50

De upplysningar, han i den sammanställer och meddelar, äro dock redan i och för sig synnerligen lärorika, hans kritik fördomsfri och inträngande, och äfven gissningarne, der data upphöra, vanligen ganska skarpsinniga.

10 Förf:s åsigt om de i Österbottens historia beryktade »Birkarlarne» kan man anse för den första, som ger historiska skäl för sig, om icke med afseende på namnet, så likväl i fråga om deras ställning och verksamhet. Det hufvudsakliga misstaget angående dem synes bestå
10 deri, att man ansett dem för handelsmän, bildande ett handelsällskap, som genom sin rikedom och makt småningom upphäfde sig till befolkningens i norra Finland och Sverige förtryckare. Utgående från denna åsigt har man med skäl funnit det otroligt, att, såsom en del antagit, invånarena i Birkala socken skulle redan för fem sekel tillbaka och ännu intill början af 16:e århundradet varit ett så merkantilt slägte, att de genom sin handel skulle underlagt sig hela Bottniska kustlandet. Mot ett sådant antagande strider nemligen såväl Tavasternas kända dåvarande ståndpunkt i bildning, som det godtyckliga i förutsättningen, att just Birkalaboerne framför sina öfriga stamförvandter skulle
20 egt något så märkligt handelsgeni; äfvensom det vore lika förunderligt, att af denna fallenhet och vana intet spår fortlefvat inom sjelfva Birkalatrakten. Ja man känner icke ens, att, under det Birkarlarne ännu voro i full verksamhet i nordligaste Finland, deras bröder i hemmet skulle drifvit något slags, dem framför andra Tavaster utmärkande handelsrörelse. Det har derföre varit helt naturligt, att mången förkastat hela suppositionen om Birkalaboernas handelsföretag och, utan att något afgöra angående det ifrågavarande handelsällskapets uppkomst och ursprung, antagit namnet hafva sin rot i det Svenska Birk, Birckerätt.

30 Förf. utgår nu från en helt annan åsigt. Han anser på goda grunder Birkarlarne hafva varit icke landthandlare utan bofasta jordbrukare och de första Finska kolonister i Österbottens kustland. Hans undersökning förer honom till den slutsats, att de förnämligast utgått från trakten af Kumo elf. Såsom bosatte vid dåvarande yttersta gränsen af det kristna och jordbruk idkande Finland tillagnade de sig, i likhet med Tavasterna öfverhufvud i lika förhållanden och Savolaksarena, de ännu ouppodlade nordliga trakterna såsom sina utmarker för jagt och fiske. På dessa utmarker kringströfvade då Lappar, af hvilka Finnarne togo skatt i pelsverk m. m. Efterhand utflyttade dessa skattagare
40 långsamt hafskusten, koloniserande Österbotten; och då Svenska väldet stadgades, fingo de sig ålagdt att af Lapparne äfven uppbära skatt för kronan, d. ä. att till kronan erlægga en del af den skatt de sjelfva togo. Härigenom legaliserades förhållandet, och kolonisterna ordnade sinsemellan rättigheterna till och sättet för Lappskattens uppbärande. Det faller sig nu naturligt, att de på sina skattindriftningsfärder äfven började idka handel med Lapparne. Förf. anser det äfven antagligt, att på sistone skattagarena kunde vara endast handlande och skattuppbärare utan jordbruk. De hade redan tidigare, då med jordens styckning andelarne i den lyftade skatten söndersmulades, i följd af öfverenskom-
50 melser och påbud öfverlåtitt uppbörden åt vissa större delegare. Vid Gustaf I:s tid hade uppbördsännens förhållande till Lapparne urartat till svårt förtryck, så att i följd af inlupna klagomål uppbörden fräntogs sällskapet och öfverlemnades åt särskilda kronans uppbördsmän.

Vi hänvisa läsaren för bevisningen till sjelfva afhandlingen och de i den citerade skrifter och dokumenter. Vi vilja blott nämna, att Finnarne i södra Österbotten bevisligen äro Tavaster, och att på goda

skäl invånarna i nordligaste Österbotten, i Kemi och Torneå, kunna antagas vara åtminstone af blandad Tavastländsk härkomst. Bland dem, de senast verksama Birkarlarna, fortlevver, såsom känt, också ännu en liflig vana vid handel och köpenskap. Det egendomliga lynnet hos dessa till norden förflyttade Tavaster torde kunna förklaras af den nya boningsplatsen i ett kustland och kanske genom frånvaron af allt förtryckande feodalvälde.

Ur afhandlingen framgår icke klart, huruvida Förf. anser de äfven i Svenska Norrbotten ända ned till Piteå bosatt Birkarlarna för Finnar. Troligt synes, att han anser dem i följd af lika förhållanden till Lapparne hafva fått dela namnet med de sistnämnda. Betänkligt är det dock, att, då Svenska sidan var tidigare odlad än den Finska, de Svenska gränsboerne mot Lapparne sålunda skulle kommit att sammanlösas med de senare Finska. 10

Hvad namnet angår, synes Förf. icke om dess ursprung vilja något bestämdt afgöra. Till någon sannolikhet visar han, att dess tidigaste lydelse varit Pirkalaiset. Härledningen lemnar han deremot oafgjord, ehuru han anför ett äldre byanamn Pirkala norrom Kumo elf utom socknenamnet.

Läsaren skall utan tvifvel vid anförda åsigt om Österbottens tidigaste kolonisation sakna allt afseende på Kainulaiset, Qvænerna. Förf. har icke lemnat frågan om dessas tillvaro och öden ur sigte. De få traditioner om dem, man eger, utvisa, att de från vestra stranden af Bottenhafvet blifvit trängda bort till den norra och östra. Förf. visar, att deras namn redan tidigt försvunnit och uppgått i Lapparnes, så att osäkert är, om de ens tillhört någon Finsk stam eller blott utgjort en gren af Lappska folket. 20

Hvad Förf. anför om den Svenska kolonisationen i Österbotten, hvilken han anser hafva skett senare än inflyttningen från Satakunta och Tavastland, är likaså egnadt att väcka intresse, ehuru i denna del säkra underrättelser äro sparsamare och ett större fält öppet för förmodanden. Hans meddelanden lära, att bland befolkningen, så den Svenska som den Finska, traditioner fortlevva, hvilkas samlande och upptecknande hittills blifvit nog mycket försummadt. Det bevis, som ur ortsnamnen inom de nuvarande Svenska distrikterna hemtas för dessas tidigare Finska befolkning, måste man anse för fullt tillfredsställande. Af intresse är det också att finna, att det Finska elementet varit mäktigt nog att här och der återtaga af Svenskarna inkräktade landsträckor, i hvilka den Svenska befolkningen blifvit af den Finska utträngd. Emellertid är den Tavastländska delen af Österbottens invånare genom de Svenska kolonisterna, från Gamla Carleby till Kristinestad, åtskild i en nordlig och sydlig grupp. Mellanrummet mellan dem fylldes ytterligare genom den vida senare inflyttningen från Savolaks, som upptagit det inre landet långsät Maanselkäs sluttning och på sträckan mellan Uleåborg och Gamla Carleby äfven framträngt till kusten¹. 30 40

Den välskrifna afhandlingens förtjenst ökas af den samvetsgrannhet, hvarmed Förf. skiljt den historiska bevisningens område från blotta gissningens, och af hans anspråkslöshet, att framställa sin undersökning endast såsom en väckelse och ledtråd till fortsatta forskningar. 50

¹ En egendomlig företeelse äro i mellersta Österbotten, isynnerhet långsät Lappo eller Ny Carleby å, de talrika individer, man påträffar, af helt och hållet söderlänsk typ, af mörk ansigtsfärg, med svart hår och blixande mörka ögon, männen med krokig örnäsa.

Det är en erkänd historisk lära, att en sammansmältning af tvenne eller flera stammar befördrar civilisationen och ett ordnadt samhällsskick; ja häfderna synas bevisa, att en sådan utgör ett väsentligt vilkor för uppkomsten af ett högre nationelt lif. Grekland och Rom icke mindre än Europas nyare stater räkna sin uppkomst från fremmande kolonisationer och nya folkstammars våldsamma inträngande bland de ifrågavarande ländernas ursprungliga befolkning. Visserligen har då olika ståndpunkt i civilisation medverkat till sammangjutningen, så att det mera bildade folket gifvit det i bildning underlägsna sitt språk och sina institutioner, medan det senares reaktion likväl åstadkommit deras ombildande och vidare utveckling. Man ser så nära nog öfverallt en herrskande och en lydande stam, hvilka under tidernas lopp sammansmält till jemnlighet i rättigheter och derjemte till gemensamhet i språk och bildning. Man det visar sig också, såsom naturligt synes vara, att fortgången till detta mål berott af en närmare stamförvandtskap mellan de båda folken. Ty då den saknas, måste äfven den ömsesidiga inverkan blifva mindre, och sammansmältningen försvåras – såsom af historien läres – ofta i den grad, att från den mäktigare stammens sida den svagares utrotning träder i dess ställe.

Hvad som annorstädes föregått i stort, föregår ännu denna dag i smått här i Finland och i Österbotten. Svenskar och Finnar lefva invid hvarandra nära nog oberörda af hvarandra, i språk och sed temligen skilda. Hvad den ena delen upptagit af den andra torde vara ganska litet. Den afskilda ställningen mellan båda har bevisat sig äfven deri, att giftermål mellan Svenskar och Finnar äro ovanliga. Hvad af Svensk sed och Svenska språket kommit till den Finska allmogen, har den lånat af herremannaklassen och hemtat från städerna, icke mottagit af de Svenska kolonisterna. I Österbotten har dock herremannaklassens inflytande jemförelsevis varit mindre, emedan all jord tillhör bonden, församlingarna äro stora och tjänstemännen få. Äfven de få städerna norrom Gamla Carleby hafva haft en egendomligare Finsk pregel. Man har i dem icke, såsom i Finlands öfriga städer, känt skam vid att tala landets språk. Den Finska österbottningen är också öfverhufvud mera sjelfständig och stolt, än bonden i Savolaks och Tavastland. Han är företagsnare och driftigare i sin hushållning, har kommunalangelägenheterna bättre ordnade och deltagar för dem lifligare, visar i allmänhet god håg och fallenhet för sjelfstyrelse. Vi hafva ofvan anført de vanligen antagna orsakerna till Österbottningens egendomliga lynne, hafvets närhet, floderna, frånvaron af herremannavälde. Men antagligt synes, att äfven blandningen af skilda Finska stammar medverkat genom friktionen mellan olika traditioner och seder. För Herr Forsmans antagande talar det, att ännu i dag den del af befolkningen, han anser härstamma från landets älsta bebyggare, på en gång kolonister och inkräktare, är den mera rörliga och uppväckta. Den är visserligen också den, som företrädesvis fyllt brottmålslängderna, medan den del, som räknar härkomst från Savolaks, röjt ett stillare lynne så i godt som ondt.

I Finsk grammatik hafva, som bekant, de skilda författarna i terminologin afvikit från hvarandra. Det vore önskligt, att likformighet häri kunde åstadkommas, och E. Lönnrot's uppställning af hithörande termer afser att åstadkomma någon öfverensstämmelse för framtiden. Hvad Förf. säger om nyttan och nödvändigheten af Finska konstord i allt sådant, som kan blifva föremål för en större allmänhets kunskap (– och dit hörer utan tvifvel äfven Finska grammatiken) är obestriddigt. Men icke kan den antika vetenskapliga terminologins utträngande

anses skadligt just därför, att sålunda utlänningen sättes ur stånd att läsa vetenskapliga skrifter på Finska språket. Det lärer nog dröja, förrän någon fremling visar lust dertill och finner behof deraf. Skadan blefve de vetenskapligt bildades i Finland egen, emedan den i den Europeiska litteraturen allmänna terminologin då komme att erfordra sitt särskilda studium. För lärdomsskolan blefve därför den uteslutande Finska terminologin högst opraktisk, till och med i Finska grammatiken, om denna eljest någonsin skall intaga sin rätta plats i undervisningen och inleda språkstudierna. En lärjunge, som lärt sig känna, hvad »nimisana» och »tekosana» betyder, men icke skulle känna, hvad *nomen* och *verbum* vill säga, finge senast som student börja sin kurs från början.

10

För öfrigt är öfversättning af tekniska termer en svår sak. Bruket har stadgat många sådane, hvilkas etymologi föga motsvarar deras tekniska betydelse. Man kan nu visst förfara på samma sätt vid deras öfversättande och t. ex. förfinska termen utan afseende på det Finska ordets lämplighet att uttrycka saken, eller förfara tvärtom och fritt bilda termen sådan, att den framställer en definition. Goda skäl kunna anföras för det ena och andra förfarandet. Det senare är utan tvifvel mera rationelt; men det förra har fördelen att genom fasthållande vid den häfdvunna antika terminologin icke föranleda förbistring vid termernas inlärande och användande.

20

Vi öfverlemnna åt dem, det närmare angår, kritiken af ifrågavarande terminologi. Åtskilliga benämningar förefalla visserligen alltför allmänna och obestämda t. ex. *jatke*, agglutination, *lisääntö*, attribut, andra nog svåra att fatta t. ex. *tekiö* eller *olio*, person.

Bland de af Y. K. meddelade fyra gamla handlingarne rörande Klubbekriget förekommer en skrifvelse på Finska språket från hertig Karl till allmogen i Finland, som både för innehåll och språk har sitt allmännare intresse.

30

Herr Blomstedt's berättelse om fältväbeln Roth's färder och krigiska företag torde vara den första noggranna och sammanhängande skildring af denna episod ur Finska kriget. Förf. har hemtat sina underrättelser dels af deltagare i Roth'ska fälttåget dels ur andra samtidas mun från den trakt, som utgjorde dess skådeplats. Framställningen är enkel och kort. Den hade kanske kunnat vara litet utförligare och mera målände. Isynnerhet en skildring af ett sådant småkrig vinner genom att ingå i detaljerna. Lokalen, de handlande personernas karakterer, deras yttre uppträdande, stridsfältet vid skärmytslingar mellan några tiotal krigare, de nattliga färderna och anfallen m. m. – allt detta lemnar ett vidt fält för konsten att föra pennan icke mindre, än för den att föra penseln.

40

Hr Ahlqvist's förteckning på Ryska ord i Finska språket lemnar mången anledning till anmärkningar. De anförda orden äro visserligen icke många; men vi tvifla icke, att man, jemförande Finskan med Svenskan och andra Indoeuropeiska språk, på sådant sätt småningom skulle komma att resonnera bort ett Finskt språk in totum & tantum. Enligt Herr Ahlqvist skulle t. ex. Finnarne knappt ega en egen benämning för någon enda färg. Men ett språk, som för denna den ytligaste af alla sinnliga kvaliteter icke har något namn, kan icke heller gerna hafva egna ord för att uttrycka någonting annat. Till det roliga gränsar det, att Hr A. likväl anser ett ord möjligen vara lånadt af Ryssarne från Finskan; och detta ord är *vitsa*, ris, spö. Mera *complaisant* kan man icke gerna vara! Nervander framställde det engång såsom något förunderligt, att Finnarne icke hafva något eget ord för »son» och

50

»gosse» utan lånat det Svenska pojke, förändrande det till *poika*. Deraf ansåg han solklart följa, att Fornfinnarne icke alls haft några söner utan endast döttrar – ehuru äfven *tytär*, det Grekiska $\theta\upsilon\gamma\alpha\tau\eta\rho$, det Tyska »Tochter», Svenska »dotter» vore ganska misstänkt. Hr A. tager saken ungefär på samma sätt. Castrén säger deremot: »Vi Finnar äro i vår anspråkslöshet böjda för den tron, att hvarje Finskt ord, som liknar ett Svenskt, Tyskt eller Ryskt, nödvändigt är lånadt. Sådant är dock ej alltid förhållandet.»

10 Den enda Svenska afhandlingen i årgången är en beskrifning öfver St. Mårtens socken, utförd med mycken omsorg och flit. Den är en litteratur för sig denna litteratur af sockenbeskrifningar, som nära ett sekel bortåt fortgått och inbergat rika materialier för landets geografi och statistik – äfven ett och annat för historien. Det är glädjande kunna nämna, att de beskrifningar, som i senaste tid varit synliga i Suomi, utmärka sig genom en insigt och en framställning, som gör dem icke blott till material för en kommande skildrare af Finland och fortgången af dess kultur, utan till en lärorik och underhållande läsning för hvar man. Ifrågavarande beskrifning är författad af den om fosterländska litteraturen så väl förtjenta S. Elmgren. Man kunde kanske anmärka, 20 att han i sin beskrifning någon gång gått för långt utom St. Mårtens sockens gränser; men intresset ökas obestriddigen af dessa allmännare jemförelser, och de tjena i hvarje fall att hänvisa forskaren på nya källor.

Nordiska Resor och Forskningar af M. A. Castrén B. 5. Smärre Afhandlingar och akademiska Dissertationer. H:fors 1858.

M. Alexander Castrén's Versuch einer Koibalischen u. Karagassischen Sprachlehre nebst Wörterverzeichnissen. St. Petersburg. 1857.

30 *M. Alexander Castrén's Versuch einer Jenisei-Ostjakischen u. Kottischen Sprachlehre nebst Wörterverzeichnissen.* St. Petersburg 1858.

M. Alexander Castrén's Versuch einer Ostjakischen Sprachlehre – 2:te verbesserte Auflage. St. Petersburg 1858.

Det lider till slutet med besittningstagandet af det rika arvet efter Castrén – det rikaste någon Finsk man ännu efterlemnad.

Den på Svenska språket och här i Finland utgifna delen af Castrén's arbeten har under titeln af »Nordiska Resor och Forskningar» hunnit till femte delen. De föregående innefatta: »Reseminnen 1838–44», »Reseberättelser och Bref 1845–49», »Föreläsningar i Finsk Mythologi» och »Ethnologiska Föreläsningar». Senast utkomna femte band innehåller mindre uppsatser och afhandlingar, alla förut tryckta, här samlade. De äro: »Om betydelsen af ordet Lapp», »Anmärkningar rörande några ljud i Finskan», »Utdrag ur Solovetska klosterkrönikan», »Anmärkningar om Savolotschetskaja Tschud», »Om accentens inflytande i Lappska språket», »Hvar låg det Finska folkets vagga?» »Bedömande öfver Schrenk's Reise durch die Tundren der Samojeden», »Utlåtande öfver Redaktionen af Kalevala toinen painos» samt tvenne Latinska disputationer »Om förvandtskapen hos deklinationen i Finska, Esthniska och Lappska språken» och »Om personalaffixerna i Altaiska språken». 40

50 Ännu har man att vänta ett sjette Band, med hvilket samlingen afslutas.

Med undantag för fjerde bandet, de Ethnologiska föreläsningarne, som delvis ingå på ett gebit utöfver den allmänna litterära bildningens, och några strängt vetenskapliga undersökningar i femte bandet, är hela

denna Svenska samling egnad för en större krets af läsare och borde väl finnas i hvarje familjebibliotek i landet, såsom oumbärlig för hvar och en, hvilken hyser något deltagande för den inhemska litteraturen. Priset på de tre första banden är också måttligt, ungefär 6 kop. pr ark, på de tvenne senare af universitetet bekostade ytterst billigt, icke fullt 5 kop. för arket med häftning och omslag, och detta för en upplaga, som efter här vanlig måttstock kan anses för nitid. Sammanlagda priset för fem band är ungefär sex rubel.

Den Tyska upplagan omfattar, som känt, under den allmänna titeln *Nordische Reisen und Forschungen* icke blott en öfversättning af de på Svenska utgifna skrifterna, utan dertill Castrén's endast för språkforskaren bestämda linguistiska arbeten. Denna samling uppgår sålunda redan till 12 band. Vi hafva efterhand i detta blad anmält de tidigare utgifna grammatikerna i Samojediska, Tungusiska, Burätiska språken jemte Samojediska ordboken i skildt band. Dertill komma Ostiakiska grammatiken, hvars första upplaga utkom redan under författarens lifstid, och de ofvan citerade Kojbaliska och Karagassiska samt Jenisei-Ostiakiska och Kottiska språklärorna.

Till denna långa rad af Grammatiker har man ännu att lägga en Syrjänsk och en Tscheremissisk, hvilka likaså utgåfvos af Castrén sjelf, ehuru den senare likasom den Ostiakiska trycktes under hans frånvaro på den senare resan till Sibirien. Nämnda trenne folk tillhöra den egentliga Finska stammen. Till de Altaiska folken räknade Castrén vidare de Samojediska, hvilkas språk är det med denna stams närmast beslägtade. Den hithörande grammatiken, omfattande fyra särskilda dialekter, är utom de nämnda den enda Castrén hann utarbeta nära nog fulländadt. Aflägsnare från Finska stammen stå bland de Altaiska folken Tatarerna (Turkarne). Denna släktskap föranledde Castrén att äfven göra bekantskap med Tatariskan, och Koibaliskan och Karagassiskan äro Tatariska dialekter, hvilka talas af Samojediska och Jenisei-Ostiakiska sydligt vid Altai bosatta stammar, som blifvit uppblandade med Tatarer och antagit deras språk, seder och lefnadssätt. Af samma andledning studerade Castrén ett Mongolspråk, Burätiskan, och ett Mandschu-språk, Tungusiskan, båda än mera aflägsnade från de Finska språken, hvilka jemte de Tatariska likasom bilda en mellanlänk mellan de Mongoliska och Indogermaniska.

Sålunda var det icke en tillfällighet, som förde Castrén att taga kännedom om dessa många olika språk; det var ett systematiskt studium, hvarigenom han ville vinna makt öfver ett stort hittills föga känt, för det mesta helt och hållet okänt språkgebit. Till hvilka resultater dessa studier skulle fört honom, kan man endast ana. För honom hade de i sjelfva verket endast betydelsen af förstudier. Och hvad som nu utöfver Samojediska grammatiken blifvit genom Herr Schiefners försorg utgifvet, utgör blott materialet till dessa studier. Dessa språkläror hafva nemligen oförändradt den form, i hvilken Castrén utkastade dem ännu under fortgången af sin resa. Endast han sjelf skulle kunnat vidare utarbeta dem och skulle gjort det med en jemnt vexande insigt, vunnen under sjelfva utarbetningen.

Mera stående utom kretsen af Castréns studier är den Jeniseisk-Ostiakiska och Kottiska grammatiken. Men detta språk är en ny upptäckt, som han gjorde på sin väg, afgörande de olika förmenandena angående detsamma derigenom, att han visar språket stå utom all förvandtskap med de Altaiska språken. Ur C:s resebeskrifningar och ur de ethnologiska föreläsningarne känna våra läsare, att dessa s. k. Ostiakiker bo vid nedra Jenisei, medan spridda släkter af dem bland

10

20

30

40

50

Kojbalerna och de få snart utdöende Kotterna bära vittne om, att de fordom bott längre i söder, nära Altai. I undersökningen af deras språk deltog för en kort tid Bergstadi.

Vi borde gifva läsaren någon föreställning om detta så fristående språk, men då tiden icke medger oss den härför nödiga läsning, och emedan ett antal för detta såsom för Samojediskan och de öfriga icke-Finska språken begagnade egendomliga ljudtecken göra anförandet af exempel svårt, inskränka vi oss till att nämna, att utom det att sjelfva språkmaterialet, orden, är helt och hållet egendomligt, ljudläran och isynnerhet verbets böjning fullkomligt afviker från, hvad som är lag i de Finska språken eller i de Tatariska och Mongoliska. Om verbets flexion säger Castrén: »Verbum har i Jenisei-Ostiakiskan en bildningsprocess, som skiljer sig från de flesta språks, emedan enligt språkets allmänna art verbalstammen icke har någon egentlig flexion. Redan vid deklinationen för nomina hafva vi anmärkt det egendomliga, att ändelserna lösa sig från stammen och sträfva att förbinda sig med ett följande ord. Vid verbum deremot ske alla förändringar i början eller i midten af stammen, medan sammansluttjud alltid förblir oförändradt. Öfverhufvud har rotstafvelsen sin plats i slutet af stammen.» Verbs flexionsformer äro få; endast två tempora præsens och præteritum; blott vissa verba antaga en flexion som betecknar person. Följande må tjena till exempel på huru förunderlig en sådan conjugation tar sig ut.

	Sing.	Præsens.	Plur.
1.	<i>abbatjaghan</i>		<i>äbdentjaghan</i>
2.	<i>äfkutjaghan</i>		<i>äfkengtjaghan</i>
3.	<i>äfatjaghan</i>		<i>äfangtjaghan</i>

Præteritum: *abbotjoghan, afkutjoghan* o. s. v. Ett annat verbum konjugeras: *ditager, kuitager, duitager*. Af ett præsens: *abdän* blir ett præteritum: *abdanoljdän*.

Hvad särskildt den Kottiska grenen af språket angår, synes den vara nog Kinesisk. Ordens rötter äro substantiver, och dessa substantiva begagnas tillika såsom adjectiva och adverbiala och postpositioner, så att t. ex. *ui* betyder längd, lång och långsamt, *pei* vind, fremmande och efteråt. Äfven verbets stam är ett nomen.

Så mycket det är att beklaga, att det icke blef Castrén sjelf förunnadt, att fullständigt utarbete allt det rika material, han samlat, så litet behöfver man dock befara, att det i sitt närvarande skick skall vara för vetenskapen förloradt. Redan sysselsätter man sig i särskilda delar af Europa med dessa forskningar. Det kan väl dröja, förrän de skola riktas genom nya, men kritiken öfver, hvad Castrén frambragt, skall ofelbart leda dertill. Mindre utsigt visar sig dertill, att hans arbete skulle i hans fädernesland fortsättas. Herr Ahlqvist lofvar berömligen att fylla de luckor, Castrén lemnat i undersökningen af de specielt Finska språken. Men ännu har icke ens en akademisk afhandling vid Finlands universitet visat, att någon Castréns landsman skulle studerat hans arbeten. I Finska Vetenskapssocieteten har icke framträdtt ens en enkel berättelse öfver, hvad han för språkforskningen verkat. Hans tidiga bortgång tillät honom icke att här grundlägga en skola för dessa studier. Och af en kärlek och ansträngning för vetenskapen, som skulle söka mildra dessa ett oblidt ödes inflytanden, visa sig ännu inga spår.